

Visky András

RÁDIÓJÁTÉK

hamisreál

A Szabad Európa Rádió emlékére

SZEREPLŐK:

FIÚ
PÉTER
GÉCZI LILLA
APA
ANYA
TUNYOGI
TANÍTÓ
BODRI GERDA
GÉCZI
EZREDES
ŐRNAGY
BÖRCSÖK BÁCSI
GÉCZI APJA
ELSŐ KATONA
MÁSODIK KATONA
HARMADIK KATONA
NEGYEDIK KATONA
GÓLIÁT
GLOBETROTTER

Bevezető megjegyzések

A történet színhelye egy partiumi falu, közel a nyugati (magyar) határhoz, a kor, amelyben játszódik, a tőlünk már távol eső 1968. A történet követhetősége szempontjából azonban nem tartom lényegesnek a falusi környezet kihangsúlyozását, a szöveg intencióival is szembe szegülne egy, a szociológiai valószerűsége törekvő díszlet és játék. Hiszen a történet maga is valószerűtlen, bárhol játszódhatna Prágától keletre, ahol az 56-os magyar forradalomnak visszhangjai és következményei voltak, amiképpen köztudomású Erdélyben is. Olyan térképészre gondolok, amely lehetővé teszi a gyors színváltást, az átjárásokat, a néző számára pedig egy időben a benne lételem és a bepillantás élményét nyújtaná. Minden bizonnyal elegendő, ha néhány emblematisz díszletelem hozza létre a helyszíneket, érdekes kísérletnek tartanám az „üres” teret közelítő szuverén térértelmező megoldásokat. Többre becsülöm a konvencionális színházi tereket ezek földi, valóság illatú másánál, amelyek megakasztják a játék fokozódó ritmusát. Arról sem feledkezhetünk meg, hogy a család miliője, a falusi környezet ellenére polgári. A konyhaszobát elég ha egy szép íróasztal, illetőleg asztal és székek, ízléses tálaló idézi fel. A térnek és a tárgyaknak azt kellene sugallniuk, hogy van vesztenivaló. Kizárólag szép tárgyak jelenjenek meg a színpadon: a toronyban a kottaállvány, két rádió, a dávidparittyta stb. A bútorok és kellékek, de a ruhák is szeretetet és derengő életörömet árasztanak. A „többi” jórészt úgyis a mindenható színészre, a fényekre, illetőleg zenére hárul.

A darabnak valóságos szereplője a rádió. Több alkalommal halljuk a Szabad Európa Rádiót. A kívánt és (a szövegben) megcélzott hatáshoz nem elegendő az emlékeztetés: az archív (eredeti) szalagok használata elengedhetetlennek látszik.

Színházi szerep a Góliáté (a kutyáé) is. Nem elég azonban csak beszélni róla, ahhoz, hogy a néző érzelmi viszonyba kerüljön vele, a színpadi találkozás(ok) idejét és szituációját is meg kell keresni. (Nem szükséges, persze, kuvasznak lennie. De nem árt, ha őrző-védő, nagy testű faj kutya.) Az előadás megkezdéséig az előtérben Péter és a Fiú sétáltatják, fogadják az érkező közönséget, nevéen szólítják, játszanak vele.

A megjegyzések-ajánlások, amiképpen illik leszögezni, nem kötelező érvényűek. Remélhetőleg jobb megoldások kedvéért vetjük el őket.

A darab eredetileg rádiójátéknak készült, a Kossuth Rádió mutatta be. Színpadi szöveg a debreceni Csokonai Színház felkérésére lett belőle.

Első jelenet

Belső. Torony. Tunyogi. A helyszínt két kötel jelzi, a zsinórpadlásról csüngnek alá, ezeket húzza felváltva, ritmikusan. Harangozik, de nem hallani semmit. Az ő fülével hallunk. Tunyogin földig érő katonaköpeny van, alatta bebújós, húzott nyakú ing, térdig érő klott, harisnya, fűzőtlen, magas szárú bakancs. Kortalan, kissé feminin, rendkívül hajlékony mozgású, szikár, csonttalan ember, a falu bolondja, harangozó. Egy kottaállvány mögött áll, abból harangozik. Amikor beszél, bármilyen helyzetben a továbbiakban, nem teremt kapcsolatot senkivel, veszekszik, számon kér, ítél. Párhuzamosan él, mondja a magáét.

TUNYOGI Levegőt! Mit mondtam? Levegőt! Elmegyek a Nagy utca végére, kitárom az ajtót, de mire a Kút utca végére érek, valaki mindig becsukja. Elvetemültek. Hiába, hiába. Évek óta nem volt itt keresztuzat. Legyen átkozott! Én kevés vagyok. *(Suttog)* Dögszag van. Megvagdalt és beszózott emberi hús szagát érezni. Kalimpálnak a harangnyelvek. Hallom? Nem hallom. *(Nevet)* Meghalnak, ezek csak úgy meghalnak, hát ki a hibás ezért? Levegőt! *(Kottát lapoz)* Ezt a kottát az öreg Beliczaynak tartogattam. Mondtam is a papnak, van rá kotla, csak semmi pánik, úgy fogom húzni, mint az Isten, esküszöm. *(A harangozásra)* A naggyal indítom, addig húzom – két egész ütem, négynegyed –. amíg az összes kutya elkezd a vonyítást, mint a fába szorult féreg, vonyít *(nagyon élvezi)*, aztán jöhet a kis harang, felütéssel, mire elkezdenek mind zokogni. Hallom? Nem hallom! Nyújtogatják a nyakukat és sírnak, csorog az áll alatti könny. *(Néz lefelé)* Csak Góliát nem, a papék kutyája: állatban nem láttam ilyen megátalkodottat. Meg fog dögleni. Megölik és punktum. *(Hosszú csend)* Na, mit mondtam! Hallottak már ilyet? *(Nagy szemeket mereszt, titokzatosan)* Most földelik Beliczayt. Meghalt. De nem hiszik el! Pedig kampec, vége. Csak úgy ki lehet mászni az agyag alól, mi? Nem, nem! És most félnek. Levegőt! *(Arca elváltozik, maszkyszerű lesz, kifejezéstelen, a korábbi prófétai szenvedélyességnek nyoma sincs)* Jönnek! Ilyenkor is jönnek, mondhatom. Nem lehet dolgozni ezektől. A talpammal érzem, ahogy lépkednek fölfelé. Hallom? Nem hallom. Mindent előre lehet tudni. Levegőt!

Második jelenet

Belső. Torony. Fiú, Péter. Megjelenik egy fej (a Fiúé), majd Péteré, körbenéznek. Hallani a harangzúgást, ordítva beszélnek egymáshoz. A Fiú nyakában messzelátó, Péter egy feltűnően nagy méretű világatlaszt cipel magával, fölszuszakolja a torony-belső padozatára. Tunyogi nagy beleéléssel harangozik, kottát lapoz.

FIÚ *(türelmetlenül)* Meddig húzza még?
 PÉTER *(föllép, megnézi a kottát)* Már nem sokáig.
 FIÚ Megsüketülök.
 PÉTER Te siettél, nem én.
 FIÚ A többiek?
 PÉTER Jönnek, ne izgulj. Innen aztán minden mozgást szemmel tarthatsz kedvedre. Nagy haszon, mondhatom.
 FIÚ Mi?
 PÉTER Haszon.
 FIÚ Megállok én a saját lábamon is.
 PÉTER Akkor miért hívtad ide őket?
 FIÚ Kidolgoztam egy pontos tervet. *(Legyint)* Ha nem értesz hozzá, ne szólj bele. Nekem elég, ha mindig a közelemben vagy. *(Hangsúlyosan)* És nem árulsz el. *(A messzelátóval kémleli a vidéket)*
 PÉTER Jó, jó, ne félj. Te, szerinted meddig lehet innen ellátni szabad szemmel?
 FIÚ A határig. Azok ott már magyar fák.
 PÉTER *(lapozza a nagy atlaszt)* És Prágáig?
 FIÚ Á, nem hiszem. *(Messzelátóval néz)* Még így sem.
 PÉTER Valami?
 FIÚ Semmi.
 PÉTER Mi?
 FIÚ Semmi mozgás. *(Hirtelen)* Odanézz! Őrzik a sírját.
 PÉTER *(az arcába)* Hülye! Gyagyás, Pampula!
 FIÚ Ne ordíts, Apostol, nem vagyok süket. Nézd meg, ha nem hiszed!
 PÉTER Mit foglalkozol állandóan velük. Az nem apa miatt van.
 FIÚ Hát miért van? Miért? Megmondanád? Te csak figyelj a jelekre, azt mondom. Ha minden összeáll, akkor úgyis vége, nagyon jól tudod te is. Ha érted, ha nem. Összecsomagolhatunk és visznek. Megáll a teherautó a ház előtt, hajnalban... Elegem van! Elegem van! *(Üvölt)* Szerelmes vagyok Géczi Lillába! *(Üvölti Tunyoginak az arcába is)* Szerelmes vagyok! Lillába! *(Valamelyik ablakhoz rohan, önmagát is kifigurázva. Péter jól szórakozik rajta)* Szerelmes vagyok! *(Abbamarad a harangozás, de ő nem veszi észre, szavai, üvöltve a teljes csendben)* „Lilla, Lilla, égi trilla, / Borulj reám, angyal-pilla...”
 PÉTER Hülye vagy te, nem szerelmes. Hülye Pampula.
 FIÚ *(a fölfelé jövők zajára)* Jönnek!

Harmadik jelenet

Torony. Fiú, Péter, Tunyogi. Megjelenik Bodri Gerda feje, utána Géczié, föllépnek, legvégül Lilla. Bodri Gerda magasra nőtt, erős fiú, az örök bukó, a javítóintézetet is megjárta már, kefehaj. Géczi nehéz beszédű, rosszindulatú, a mindenből kimaradó

gyáva stréber. Lilla szép, fiús, valamivel magasabb a Fiúnál, csupa szabadság és határozottság, jó ránézni.

FIÚ *(türelmetlenül)* Lilla?

GÉCZI Itt van, ne izgulj.

GERDA *(röhögve)* Szoknyát vesz magára és toronyba jön, barát. Hát ezt nevezem.

GÉCZI Mondtam neki, mondtam. Meg lesz mondva.

GERDA Én udvariasan előreengedtem, egy szavad nem lehet, barát. És akkora pofont kaptam, hogy lobogott tőle a hajam. Micsoda teleszkópokon jár, azt megnézheted. Na és a dudái...?

GÉCZI Semmi közöd hozzá.

FIÚ *(Gerdához)* Pofa be, Gerda, elég legyen.

GERDA *(mint aki megérti a helyzetet)* Nocsak!

GÉCZI *(a Fiúnak)* És neked se...

LILLA *(megjelenik szép feje, mindenki szívesen nézi; Géczinek éllel)* Pihenj, nagyokos! *(A többieknek)* Ajasztok!

FIÚ Ajasz.

PÉTER Remélem, ismerjük egymást.

GÉCZI Szamár!

GERDA *(Géczinek)* Gerda, Bodri Gerda. Örvendek. Egyetértek.

GÉCZI *(Tunyogira mutat)* Ő is itt lesz?

FIÚ Ne törődj vele. Süket.

GÉCZI Beliczay grófra meg azt mondták, hogy néma. Ma végre el is temették, mégis mintha megőrült volna mindenki.

LILLA Be vagy tojva, nagyokos.

GERDA *(a kelletténél durvábban, a betojt Géczit cukkolva)* Mehetsz, Tunyogi, szellőztetni. Géczit beszart.

TUNYOGI *(nem a gyerekekhez beszél)* Levegőt! Megfulladok!

GERDA *(Géczikez, tettetett gondoskodással)* Na látod, Géczit, megfojtod a szerencsétlent.

GÉCZI *(Tunyogira legyintve)* Eh! A bolond az bolond!

LILLA Elhallgass, okos, nagy a szád! Ne beszélj így vele! *(Odamegy Tunyogihoz, segít neki összeszedni a dolgait, kottát, állványt, a falba erősített vaskarikához csomózza a harangkötelet stb.)*

TUNYOGI *(eszélős luciditással)* Ne engedd, hogy visszazárják az ajtókat, lányom. Kinyitom a Nagy utcát, és máris bezárják a Kút utcát. Te megteheted, tudom.

LILLA *(szeretettel)* Bezárják, Tunyogi, nyugodj bele.

TUNYOGI A kutakat is mérgezik. Itt minden kutat az én apám ásott, lányom. Mérgezik őket. Isznak a vízből, és mindent elfelejtenek, ami történt..., mindent... Ki érti ezt? Mérgezik a kutakat! Vigyázz a kutakra, lányom! Kampec! Nincs több forrás... Egyedül vagyok...

LILLA Jó, jó, Tunyogi, én majd vigyázok, nyugodj meg.

TUNYOGI *(elindul lefelé, énekel)* „A lélek ellen földi por harcolhat, de mit ér el, harcolhat, de mit ér el...?”

Negyedik jelenet

Torony. Fiú, Péter, Lilla, Gerda, Géczi. Lezárják a följárati csapóajtót, körbeülnek. A Fiú úgy intézi, hogy Lilla mellé ülhessen, ehhez Gerdát kell kijátszania a helyéről, aki végül örül annak, hogy szembeülhet a lánnyal, és nézheti. Elkezdődik, mint egy nagyon komoly szertartás (koncentrációs játék) a Péter, Pál, egy, kettő... ők Fiú, Lány, egy, kettő...-t mondanak. Aki téved, az áll őrséget. Péter esik ki a játékból, föláll és elfoglalja a helyét. Mindez nyilván úgy történik, mint sokadszor: olajozottan, de érezhetően nagyobb téttel.

FIÚ Csend! Halljátok? *(Feszült várakozás, szünet, mindenki figyel)* A gyöngybagoly. Valahol itt lakik fölöttünk. *(Péternek)* Megmentettem, emlékszel? Apa segített. És... *(Úgy hallgat el, hogy mindenki érti, Lilláról van szó)* A hátsó udvarban találtuk, kiterített szárnyakkal feküdt, ájultan az eperfa alatt. Két vékony deszka közé fogtuk a szárnyát. Senki sem hitte, hogy meggyógyul. És egyszer, szürkületkor, a szemünk előtt visszarepült a toronyba, mint akinek lejárt a rendes kórházi kezelése. Vissza-visszatér, sötétedés után, a kerítésre száll, az ablakunkkal szemközt. Villanyoltás után még sokáig néz minket. Madaras doktor naponta eljött hozzánk, megvizsgálta és azt ismételtette: „Nem lehet igaz! Nem lehet igaz! Valóságos csoda, Uraim! Nincs precedens.” A gyöngybagoly aztán még Góliáttal is összebarátkozott.

GERDA Azóta együtt járnak.

GÉCZI *(mint aki mindig lemarad; mohón)* Kik?

GERDA Hát Góliát és a gyöngybagoly barát.

LILLA Állítsd le magad, Gerda!

FIÚ *(nagyon komoly)* Azért hívtalak ide benneteket, mert szükségem van rátok.

Ti vagytok a legjobb barátaim.

GÉCZI Ezt ismételd el!

FIÚ Legalábbis bajtársak, Géczi, nagy veszély van, te is tudod.

GÉCZI Ígérd meg, hogy nem csúfolsz többet. Nincs több Gurgyalag. *(A többiek nevetnek)* És ti is, mind, egy-kettő.

FIÚ *(nyújtja a kezét)* Jó, megígérem.

GÉCZI Gerda?

GERDA Meg, barát, a francba, becsületszavamra. *(Nyújtja ő is a kezét)* Pedig egész jó ez a Gurgyalag, nem?

GÉCZI Péter?

PÉTER Legyen. De nem én találtam ki, világos?

GÉCZI Tudom én, hogy ki találta ki. Lilla, te is.

LILLA *(színpadiasan felcsattan)* Mondtam én neked egyszer is, hogy Gurgyalag?
(Nevetnek)

GÉCZI De azért mindig jól szórakozol rajtam, ha mondják, ne tagadd.

LILLA Jó, jó, nagyokos. *(Nyújtja a kezét ő is fogadalomtételre, majd elengedik egymást)*

FIÚ Rendben. Ami itt történik, azt senkinek sem kell tudni, világos? Napról napra megjelenik a faluban a terepjáró, amióta Beliczay gróf meghalt. Ma eltemették, de mégsem tágitanak, őrzik a sírját. Ez a tényállás. Föl kell készülnünk a legrosszabra.

GERDA Mi a legrosszabb?

GÉCZI Marhaság.

PÉTER Neked, Géczi, marhaság.

LILLA Hallgass, nagyokos, nem kell máris berezelni.

GERDA Levegőt! Levegőt!

GÉCZI Kuss!

FIÚ Ilyenkor az szokott történni, hogy fölteszik a villanyégőt a házunk elé. Azután megmérgezik Góliátot. Hogy csend legyen. Azután pedig...

LILLA Mondjad, mi történik azután?

FIÚ *(hallgat)*

PÉTER Elviszik apát, ezt állítja ő. Elviszik. És nem látjuk többé. És bennünket is felpakolnak egy teherautóra, és elszállítanak.

FIÚ Ugyanígy történt akkor is, tíz évvel ezelőtt, ne tagadd.

GERDA Egy szót sem értek, lefogadom, barát.

LILLA Akkor hallgass!

FIÚ De most tehetnék valamit, Péter. Miért ismétlődjön meg ugyanúgy?!

GÉCZI Mit? Mit? Kiszállok!

LILLA Csend, nagyokos!

GERDA Megfulladok!

FIÚ Tervem a következő: ha fölkerül a villanyégő a házunk elé...

PÉTER *(jelenti)* Fölkerült! *(Mindannyian az ablakhoz mennek, nézik)*

FIÚ *(Géczire támad)* Marhaság, persze! Előre megmondtam! Neked ez semmi, mert az apád katonatiszt! Olyan, mint ők. Tudod, mi következik? Tudod? Góliát. Megmérgezik, te hülye.

GÉCZI És ha olyan az apám? És ha olyan? Irigyled? Te szembe akarsz szállni ezekkel, van eszed! Géppisztoly, gyagyás, van fogalmad, mi az? Szétlőnek, mint egy dinnyét! Tőled fognak félni! Gyere, Lilla, menjünk.

LILLA *(inti, hogy nem)* Maradj nyugton végre!

GÉCZI Gyere, mert megmondalak, hogy idejöttél.

LILLA Te is idejöttél, nagyokos.

GÉCZI Azt tudják...

FIÚ Micsoda? Te megmondtad az apádnak? Hát ebben egyeztünk meg?
GERDA Árulás!
GÉCZI Megmondtam, megmondtam, semmi közöd hozzá.
LILLA Tűnj el, értetted?
GÉCZI Te is jössz!
LILLA Nem megyek! *(Nagyon határozottan, csendesen)* Tűnj el! Gurgyalag.
GERDA *(nagy élvezettel, hogy végre balhé van)* Megszakadok, barát, megszakadok!
GÉCZI *(a Fiúnak)* Megmondalak, ne félj. *(Lillát csúfolja)* Gyöngybagoly! *(Sírva lemegy, visszaszól)* Meg leszel mondva.
FIÚ Tűnés, beszari!
GÉCZI *(pityereg)* Ezt még megkeserülitek!
LILLA *(sírása láttán kedvesebben)* Most a legjobb lesz, ha elmész, jó? Menj szépen haza. És mindent elmondhatsz, mindent.
GÉCZI *(a többieknek)* Még találkozunk, megígérem. *(Elindul, az egész társaság. Lillát kivéve, hecceli. Lecsapódik az ajtó. Csend)*

Ötödik jelenet

Torony. Fiú, Péter, Lilla, Gerda. Majd Tunyogi. Gerdát kivéve visszaiülnek, hogy folytassák. Gerda az első néhány replika alatt óvatosan kinyitja az ablakot, csak résnyire, elővesz a zsebéből egy kétágú parittyát, követ tesz a bőrbe, és löni készül. Mozdulatai egyszerűek, céltudatosak, profik. Fiú, Péter, Lilla nem figyelnek rá. Nagyon csendesen, szinte suttogva beszélnek.

FIÚ *(a vigasztalás szándékával)* Lilla...
LILLA *(letorkolja)* Folytasd!
PÉTER Én vigyázok Góliátra.
LILLA Én meg kimegyek a temetőbe, ott figyelem őket.
FIÚ Eszedbe ne jusson! A temetőt én vállalom.
LILLA Én is veled megyek!
FIÚ Nem jöhetsz, értsd meg.
PÉTER *(éllel)* Te otthon tartsd szemmel őket, a helyedbe jönnek.
LILLA De otthon a legnehezebb.
FIÚ Meg kell tudni, mire készülnek. Amilyen hamar csak lehel. *(Üvegcsörömpölés zaja, irreálisan nagy zaj, de, ha lehet, reális üvegtörés; akkora zaj, amekkora a félelem)* Mi az? Mi történt? *(Odakúsznak mindannyian az ablakhoz és kilesnek)*
GERDA *(vigyorog)* Én foglalkozom a villanykörtével, barát. *(Fölmutatja a parittyát. Mindannyian őt nézik, áhitattal és félelemmel. Hirtelen fölemelkedik a csapóajtó, és megjelenik Tunyogi)*
TUNYOGI *(jön felfelé, harangozni készül, tesz-vesz, mint rendesen)* Elpucolt. Itt volt az ideje, nem igaz? Ennyi némaság, egyetlen emberben. Sok. Nagyon

sok. *(Nevet)* Legyen átkozott! Ki fog mászni az agyag alól, amilyen világot élünk. Szerteszét szaladnak a szerencsétlenek, ha meglátják szép fényes arcát. Én borotváltam, tudom, mit beszélek. Angyalarcot mintáztam Beliczaynak! Grófi angyal! *(Nevet)* Hiába, hiába. Én kevés vagyok. Savanyú a fejem. *(Elkezd harangozni. Sötét)*

Hatodik jelenet

Belső. Amolyan konyha-nappali félhomály. Az egyetlen „erős” jel a ház előtti villanyégő. Lassan megy fel a fény. Anya az ablaknál áll, kifelé leskelődik. Fél. Mozdulatai kiszámítottak, gépiesek. Apa jön a temetésről, Anya meg se rezdül, néz kifelé. Apa szótlánul asztalhoz ül, kihámozza a rádiót különböző terítők alól, bekapcsolja, recsegés, sípolás a rövid hullámon.

APA *(az asszonynak)* Nem szólalsz meg?

ANYA *(a rádióra érti, megbántódik, hirtelen teríteni kezd, egy személyre, de nem néz rá; recsegés-sípolás)*

APA Hallgatsz?

ANYA *(hirtelen mozdulattal elfordul)*

APA Híreket akarok hallani! Akarom tudni, mi történik. Van ilyen. Hírészég...

ANYA *(elszedi előle a terítéket)*

APA *(lehalkítja, de tovább csavargatja a keresógombot)* A temetési beszédem nagyon érdekelte őket. És ez hízeleg nekem. *(Kineveti magát)* Még a szószékről is jól látszott. Felolvastam a textust, mire úgy felélénkültek, mintha közbe-kérdezni akarnának.

ANYA És? Nem kérdeztek semmit?

APA Még nem. *(Csend. Mintegy belefog a temetési beszédbe. Vigyázat: sohasem kenetteljes, sohasem szónokias. Hisz, de humorral hisz)* „És megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket.” János evangéliuma 8. Rész, 32. vers.

ANYA *(felkapja a fejét)* Milyen igazságot?

APA Hát ez az. *(Folytatja)* Itt élt közöltünk egy ember, néhai Beliczay István, és hallgatása maga a számonkérés volt. Így indítottam. Erre azt látom, az egyik szaporán jegyzetelni kezd. Tollbamondás a szószékről. *(Folytatja)* És ha felidézzük magunk előtt sokat szenvedett testvérünk életének eseményeit, akkor megerősödik bennünk a felismerés, hogy bizony titok maga az emberi élet. *(Egyenesen az asszonynak)* Mi végre élünk? Vajon a sírhant adhat-e választ kérdésünkre?... És így tovább, a feltámadásig. A végére már négyen is körmöltek, nehogy elszalasszanak egyetlen szót sem. Az egész gyülekezel őket figyelte. *(Nevet. Csend)*

ANYA Szegény, ütődött Beliczay, mekkora végtisztesség!

APA (*tűnődve, mintha a belügyesek jelenlétére keresne valamilyen magyarázatot*) Nem, ütődött talán nem volt, csak az emlékezete hagyta el valamikor. De lehet, hogy az sem. Megnémult. Vagy egyszerűen csak hallgatott. Elhallgatott, és az más, nem? Mint akinek nincsen több mondanivalója. Bölcs ember volt. Aki a beszédben nem vétkezik, tökéletes ember.

ANYA (*valamivel ingerültebben*) Ámen.

APA (*békítőleg*) Ugyan, ugyan. De hiszen semmi nem történt. (*Magyarázólag*) A vidék utolsó grófja, osztályellenség... Lezárult a történelemnek egy szakasza... Ez vonzotta őket ide...

ANYA (*a kitörés küszöbén*) Az emberek ki sem mernek jönni az utcára, a kertek alatt járnak még a boltba is. A tanító már messziről iszkolni kezd, amikor meglát, mintha üldözném.

APA (*nevet*) A tanító úr! Ő Madaras doktor szerint így született. Veleszületett kotródás. Mégis miről beszélnek?

ANYA (*nem válaszol, tovább sorolja*) A falu legfényesebb pontja lettünk, fölkerüli a villanyégő a helyére. Mindketten tudjuk, mi következik.

APA (*a csitítás szándékával*) A villanyégő, az nagy kitüntetés. Hát mi vagyunk a világ világossága, mit tehetnénk?!

ANYA Nem bírom, értse meg!

APA (*megdöbbenve*) Magáz?

ANYA (*csodálkozva*) Magáz? (*Megértőn*) Fáradt.

APA Inkább megfáradt. És ez rosszabb, tudja. Előbb-utóbb csak elmennek. A fiúk?

ANYA Besüt a fény a szobájukba, pokrócot kellett tennem az ablakra.

APA Panaszkodnak, hogy a világítás miatt esténként már nem jön látogatóba a gyöngybagoly.

ANYA (*nem figyel*) Kicsoda?

APA A bagoly, tudja.

ANYA (*nem érdekli*) Ja, igen.

APA Félt?

ANYA Arra szeretném megkérni, ne kapcsolja be a rádiót, míg el nem alusznak. (*Nincs válasz*) Kérem.

APA Megóvhatjuk őket valamitől, úgy gondolja?

ANYA A reménytől. Ha van remény, nehezebb, tudja jól. Már ők is Prágáznak. Attól tartok, az iskolában is kitalálnak valamit. A tanító is kérte.

APA A rádiót. Hál persze... Szóljon a fiúknak, ne verjék le azt az egyszál égőt, reggelre úgyis visszakerül. Mióta idejárnak ezek, állandóan konspirálnak, A toronyból lesik, mi történik.

ANYA Na és mi történik?

APA Hát ez az. Semmi. Koslatnak körülöttünk. Megfigyelés alatt tartanak. A grófi temetés menetét bizonyára rendszerellenes demonstrációnak tekintik. Ki-

jöttek a temetőbe is, most ott vannak. Ilyen a hangulat most. A nemzetközi helyzet... Majd csak bejönnek, ha érdekli őket valami.

ANYA Bejönnek, úgy gondolja?

APA Egyszerű megfélemlítés, amiért nem ítéltem el a Prágát megszálló csapatokat. Nem írtam alá a püspöki nyilatkozatot, emlékszik.

ANYA Igazán aláírhatta volna, hiszen nem ért egyet a megszállással.

APA Hát nem is. Aláírtam volna én Budapesten, alá én, de nem itt. A mi csapataink minket tartanak megszállva, azért nem mentek Prágába.

ANYA És? Megmenekült?

APA Kicsoda?

ANYA Hát Prága.

APA *(öniróniával)* Felszabadítottam. Egyes-egyedül. Kár, hogy a csehek erről mit sem tudnak.

ANYA Évtizedenként felszabadítani egy európai fővárost: nem túl nagy feladat ez egy névtelen falusi papnak?

APA Épp mert névtelen, miért ne tehetné?

ANYA Akkor is így kezdődött, emlékszik. Villanyégőt szereltek a ház elé, majd megmérgezték a kutyát. Elkezdtünk magázódni, ösztönösen. Csak napok múltán vettük észre. Maga így, maga úgy. Hogy könnyebb legyen. Ott álltam a háta mögött, amikor a bíróság kihirdette az ítéletet. Fogtam hátrabilincselte kezét. És *(hangsúlyozza)* maga meg beleejtette a markomba a jegygyűrűjét. Eljegyzett. A várakozással. Az egyedülléttel.

APA Ne nyugtalankodjon, azóta mégiscsak eltelt egy évtized, valamit csak változott a világ.

ANYA Sokat, mondhatom. Azzal vigasztaltak engem, hogy majd levélben fog hazaérkezni. Mint egy sanzón, szavamra. *(Énekelve)* „Egy hír marad magából, kedvesem, semmi több...”

Hetedik jelenet

Belső. Ugyanott. Apa, Anya, Tanító feltépi az ajtót, úgy ront be. Abban a pillanatban kitisztul az adás, jól hallani: „Itt a Szabad Európa Rádió, a 21, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Híreket mondunk. Prága. Szovjet légidesszantos alakulatok elfoglalták az elnöki palotát...” Közben dermedten áll az ajtóban, majd hirtelen és röhejes mozdulattal ráveti magát a készülékre, előbb a maximumra hangosítja, majd ügyetlenkedve elzárja. Úgy marad fekvé a készüléken, miközben hol az Anyára, hol az Apára néz, riadtan, mint egy egérke. Arca egészen közel kerül az Apához, mégsem hozzá beszél. A jelenetnek nagyon komikusnak kell lennie, amiképpen a Tanító figurájának is.

TANÍTÓ *(feldúltan)* Nekem ezt jelentenem kell, asszonyom! Az Isten szerelmére! legyenek tekintettel! Hiszen látják...

ANYA Mi történt, tanító úr?

TANÍTÓ A legrosszabb. Végünk van. Ne engedje néhány napig a fiút iskolába, arra kérem. El van engedve. Igazolt. Amíg lenyugszik egy kissé. El van engedve, mehet, ne jöjjön. Ne jöjjön, menjen... Majd üzenek, bepótolja. Legyen résen. Zaklatott...

ANYA Nem tapasztalom.

TANÍTÓ *(hisztériásan üvöltözik)* Tapasztalja, kérem! Felszólítom, hogy tapasztalja! A dolgozó nép nevében! *(Csak most mered az Apa arcába)* Bocsánat. Ezer bocsánat. Tisztelet és béke.

APA *(még mindig ülve, a Tanító képébe)* Becsukná az ajtót, tanító úr?

TANÍTÓ Hogyne. Hogyne, hogyne, hogyne. *(Odamegy, zavarában kívülről zárja be, mindent előlről kezd, kopog.)*

APA, ANYA *(a helyzetet némiképpen élvezve)* Tessék!

TANÍTÓ Jó napot kívánok.

APA Isten hozta, tanító úr.

TANÍTÓ *(egyből rákezd)* Frusztrálom én a fiút, mondja meg? *(Nagyon szereti a szót)* Frusztrálom? Beszéljünk nyíltan. Mondják a szemembe. Frusztrálom? Mindenre van megoldás. Frusztrálom vagy nem frusztrálom?

ANYA De kérem, ezt senki nem mondta...

TANÍTÓ Akkor?

APA *(békülékenyen, a segítség szándékával)* Akkor?

TANÍTÓ *(fölcattan)* Akkor! Én nem vagyok részrehajló, nehogy azt gondolják! És személyválogató sem vagyok. Géczy is tehetséges a maga nemében, na nem úgy, mint a maguké, de ebben a világban mégiscsak létezik illendőség, egy józan sorrend. Egy papfiú első tanuló, nos, ezt önök is beláthatják, le-he-tet-ten. Nem rajtam áll, ne is kérleljenek!

ANYA De tanító úr! Mit képzelsz!

APA *(itallal kínálja)* Egy kis szíverősítő?

TANÍTÓ *(kikapja a poharat a kezéből, kiissza)* Természetismeret. *(Még egy pohárral iszik)* És akkor most figyeljenek! *(Lenyugszik, előadja)* Azt kérem az osztálytól, írjanak fel a táblára ragadozó madárneveket. Vitézsas, sólyom, gyöngybagoly, sirály, ha úgy tetszik, annyi van belőlük... Erre a fia kijön a táblához, kezébe veszi a krétát, letépi róla a piros papírt és...

ANYA Mit írt fel?

TANÍTÓ Nem bírom... *(Iszik)* Természetismeretet tanítani falun, ez egy vicc, beláthatják. Fütöket képezni a Szaharában. Nem vállalom a felelősséget, kijelentem.

ANYA Mit írt fel a fiú?

TANÍTÓ *(nagyon halkán)* Vércseh.

ANYA *(nem érti)* Vércse.

TANÍTÓ Vércseh, asszonyom. *(A második szótagol nagyon megnyomva)* Vércseh!
(Majdnem sír, iszik) Hangosan röhögött az egész osztály. Végem van. *(Térdre veti magát)* Segítsen, Mária, jóasszony.

ANYA Álljon fel, tanító úr, mit képzelsz?

TANÍTÓ Amikor meg számon kértem, ő visszament a táblához és bekarikázta a h-t. Úgy virított a táblán, mindenki szeme láttára, mint a szomszédos ország autóin, tudják. Há! És azt mondta, szóvégi h, nem igaz? Nem tudtam válaszolni. Kérdezett engem a fia, Mária! És én nem tudom a választ.

APA *(hirtelen ötletből, hogy segítsen)* Persze! Igen, igen. Szóvégi h: néma. Vércse.

TANÍTÓ *(kétségbeesésében kész ebbe is belekapaszkodni)* Szóvégi há: néma. Vércse. Néma szóvégi h. *(Apa tölt, tanító tűnődve kiissza, elkezd lebegni a jelenet, ügyetlenül kezét csókol az apának)* Bocsánat. Ezer bocsánat. Van megoldás, nemde. És kézcsók, Mária. Adja kölcsön nekem a nagy Brehm erről szóló kötetét.

ANYA Vigye, tanító úr.

TANÍTÓ Szóvégi h. És még latin neve is van: Falco tinnunculus. Vörös vércse. Ez is enyhítő körülmény lehet. Köszönöm, köszönöm, köszönöm. Napsugarak zúgása, amit hallok. Há' nem? Néma! Hahá... *(A fény álomszerűen kiüsztatja a képet)*

Nyolcadik jelenet

Temető, este. Fiú, Péter, Góliát. Első ór, Második ór. Fiú, Péter oldalt ülnek egymás mellett, Péter a Fiú vállára hajlott fejjel alszik. Góliát előttük hever, föl-föl néz, ide-oda forgatja okos fejét, némán. Háttul „messze” két fegyveres járőrözik. Cigarettaznak, néha szót váltanak egymással – mindez teljes csendben történik. A sírhantot nem szükséges látnunk. Áttetsző, szép kép. A napszakot akusztikailag is jelenítsük meg (tücskök, békák, kutyák stb. hangja), visszafogottan. Hallgatással indul a jelenet.

FIÚ *(mintha egy hosszabb monológot folytatna)* Ha anyánk benyit a szobánkba, és meglátja, hogy nem vagyunk ott. halálra rémül. Vissza szokott jönni a Mi-
atyánk után, hogy betakargasson és nézzen minket. Ilyenkor úgy teszek,
mintha aludnék. Egymás lélegzetét figyeljük. De ő mindig észreveszi, hogy
nem alszom mégsem. Valahogy ugyanarra a ritmusra kezdünk lélegezni, ha
akarom, ha nem. Ilyenkor, mielőtt kimegy, azt mondja csendesen: „Most már
aludj, fiam.” *(Csend)* Szeretném, ha elmúlna ez az egész. Ha reggelre nyom-
talanul eltünnének, terepjáróstól, mindenestől. És megkérdeznék egymás-
tól: „Te is ugyanazt álmodtad?” Olyan sokszor álmodjuk ugyanazt, nem igaz?

PÉTER *(felriad)* Anya...!

FIÚ Te alszol, Apostol? Mondtam, hogy tarts ki velem.

PÉTER Ne félj, Pampula, itt vagyok. *(Valamit akar mondani)* Hányan vannak?
FIÚ Még mindig csak ketten.
PÉTER Hisznek ezek a feltámadásban?
FIÚ Miért?
PÉTER Hát hogy őrzik a sírját.
FIÚ Szamárság. Legalább Góliátot kellett volna otthon hagyni. Most senki nincs velük.
PÉTER Vajon hol van a másik kettő és a főnökök? Gerda azt jelentette, hogy a kocsi bejött a faluba.
FIÚ Biztos a házunk előtt állnak és figyelnek.
PÉTER *(éllel, Lillára céloz)* Vagy Géczyéknél kávézgatnak.
FIÚ *(nem reagál)* Ezredes és őrnagy, azt mondják. Melyik a nagyobbik rang?
PÉTER Biztos az őrnagy.
FIÚ Szerintem az ezredes.
PÉTER Az őrnagy.
FIÚ Honnan tudod?
PÉTER Börcsök bácsi mondta, hogy az a komiszabb, az őrnagy, attól kell félni. Az ezredes gyöngé ember, még szemüvege is van. Kekszet rágszál állandóan. Vak-si nyúl. Az Őrnagy akkora, mint Madaras doktor. Csak a feje sokkal kisebb.
FIÚ Börcsök bácsi honnan tudja? *(Hirtelen, nyugtalanul)* Menjünk haza! Menjünk! *(A szülőkre)* Ott hagytuk őket, védelem nélkül! Legalább Góliát maradt volna velünk. Gyere!
PÉTER *(szedelőzködés)* Eddig tartott a bátorságod, Pampula? *(Motorzúgás hallatszik, nagyon távolról, csak lassan erősödik a zaj; feszülten hallgatóznak, az örök felélélnkülnek)*
FIÚ Ők azok! A terepjáró! *(Hosszú hallgatás, csak a közeledő motor zúgását halljuk)*
PÉTER *(figyel)* Volkswagen.
FIÚ A terepjáró, kezel rá! Ezer közül is megismerem a hangját!
PÉTER Mit szólnál hozzá, ha egy vadiúj bogárhátú...
FIÚ Ugyan! Kihez jöhetne ide egy bogárhátú Volkswagen?
PÉTER *(csukott szemmel, befelé figyelve)* Gyönyörű, méregzöld Volkswagent látok közeledni. Te, gondolkoztál-e már azon, vajon miért örül az ember, ha megpillant egy bogárhátút?
FIÚ Hülyeség!
PÉTER Figyelj rám! Azt találtam ki, hogy amikor még egészen távolról hallom és még csak alig-alig zümmög, amikor még bármi lehetne, akkor egy méregzöld bogárhátú Volkswagenre gondolok. Csukd be a szemed. Koncentrálj! Na?
FIÚ A terepjáró!
PÉTER Mert sietsz. Örökké jár az agyad, körbe-körbe. Várd ki, és látni fogod magad előtt.

FIÚ És?

PÉTER És már nem félsz olyan nagyon.

FIÚ Jó duma. Akkor megmondom, mi történik. Mire kinyitod a szemedet, ott áll előtted egy lefüggönyözött terepjáró. A motor is tovább jár, éjjel-nappal, nehogy megfélelkezz róla.

PÉTER De addig legalább, amíg nem látszik, *addig* gondolhatok bármire. Addig nem az ő idejük, érted? Az a te időd, ők meg azalatt tehetetlenek. Te, ezek olyan mócsingok, még remegnek is, ha akarod. *(Beleéli magát, élvezettel eljátssza)* Kekszet kérnek és az életükért könyörögnek. *(Diadalmasan nevet)*

FIÚ Hagyd abba, Apostol, hagyd abba. Te is tudod, mi következik, ismered a jeleket. Ha Góliátot megölik, akkor...

PÉTER Magukkal viszik apát. *(Csak a terepjáró hangja)* Te sírsz, Pampula? Nyugodj meg, nyugodj meg. Beliczay miatt van az egész.

FIÚ Igen, persze. Meghal Beliczay, apa eltemeti, az egész falu megsiratja. Erre fel őrséget állítanak a sírjához, és egy sötét terepjáróból figyelni kezdik a házukat. Világos, nem? Érted... *(Péter nem szól)* Milyen ölni, Apostol?

PÉTER *(őszinte rémülettel)* Verd ki a fejedből, bolond!

FIÚ Egy gyors mozdulat, pák-pák, megforgatni a kést a szívben, kíméletből, hogy könnyebben folyjon a vér. Megkérdeztem Gerdái, milyen ölni? Jó kérdés, ennyit mondott.

PÉTER Bodri Gerda! Kihez is fordulsz te tanácsért!

FIÚ Olyat tud, amit én nem.

PÉTER *(az apától idéz)* Aki fegyvert fog, fegyver által vész el.

FIÚ Jaj, Apostol, neked már egyetlen szavad sincs, amiről ne az apa nyála csöpögne.

PÉTER Hát mégsem a Bodri Gerda nyála, hülye! Pampula!

FIÚ Apostol!

PÉTER Pampula! *(Majdhogynem egymásnak esnének megfélelkezve arról, hol is vannak, amikor...)*

Kilencedik jelenet

Temető. Fiú, Péter, Góliát, Ezredes, Őrnagy, Első őr, Második őr, Harmadik őr, Negyedik őr. A terepjáró fényszóráinak éles fénycsóvája körbevilágítja a teret, megáll, lekapcsolják „rövid” fényre, a motor tovább jár. Hallani az ajtók csapkodását, az örök vigyázzban állnak, bejön sietősen, ambiciózusan az Őrnagy, azután besétál kekszet rágcsgálva az Ezredes, majd a két katona. Őrségváltás. Az Ezredes körbejár, gondolkodik, nem baj, ha egészen közel megy a fiúkhöz stb.

ŐRNAGY Jelentenivaló?

ELSŐ KATONA Jelentem, semmi.

MÁSODIK KATONA Semmi.
ŐRNAGY A falusiak? Nem jönnek a sírhoz?
ELSŐ KATONA Jelentem, nem.
MÁSODIK KATONA Nem.
ŐRNAGY (*ráripakodik*) Jelentsen, baka! Ne legyen ilyen szüksézáví!
MÁSODIK KATONA Értettem, jelentem.
ŐRNAGY Gyerekek? Nem láttak gyerekeket?
MÁSODIK KATONA Jelentem, az őrség alatt nem láttunk erre járni gyereket!
ŐRNAGY Na látja! Megy ez. Váltsanak!
EZREDES A kutyát is kérdezze meg, Őrnagy úr. Nem feledkezhettünk meg róla.
Ha kérhetem.
ŐRNAGY (*felé fordulva*) Értettem, Ezredes úr, elnézést.
EZREDES Ne elnézést kérjen, hanem kérdezzen, ha értette. Így szólt a parancs,
ha emlékezetem nem csal. A kutyáról nem megfeledkezni.
ŐRNAGY Kutyát láttak?
ELSŐ KATONA Jelentem, láttunk.
EZREDES Na látja.
MÁSODIK KATONA Jelentem, sok kutya jár ide. Még falkában is.
ŐRNAGY Milyenek?
ELSŐ KATONA Kóbor kórcsok.
ŐRNAGY Honnan tudja, baka, hogy kóbor kutyák, nem lehet maga ilyen okos!
(*Nem jön a válasz*) Kérdeztem: honnan tudja, hogy kóbor?
ELSŐ KATONA A kóbor kutya fél, ha nem vészett. Amelyiknek van gazdája, az
nem fél. Jelentem.
ŐRNAGY Na igen. A kuvaszt ismeri?
MÁSODIK KATONA Kuvasz mind, jelentem. Így mondják. Gyere, te kuvasz...
ŐRNAGY Ne fecsejjen, baka, ez parancs. (*Mutat egy fényképet*) Ilyet látott? Ez
fajkutya. Magyar.
MÁSODIK KATONA Ilyet nem, jelentem.
ELSŐ KATONA Nem, jelentem.
ŐRNAGY Mert mindketten állandóan ugyanabba az irányba néznek. (*Az Ezredes
felé fordulva*) Mi legyen a kutyákkal, Ezredes úr?
EZREDES Váltsanak, őrnagy, váltsanak. Mindjárt itt a reggel, és még semmit
nem aludtunk.
ŐRNAGY Értettem! Vigyázz! Őrségváltás! (*Megtörténik a váltás, négyen kimen-
nek, hallani, hogy beszállnak a kocsiba, megállítják a motort, lekapcsolják a
fényszórókat*)

Tizedik jelenet

Temető. Fölmegy a fény a fiúkra. Hátul az örök. Bagolyhuhogást hallani, az örök nem figyelnek fel a hangra.

FIÚ Ne mozogj! Csend! *(Újabb huhogás)* Gyöngybagoly! Lilla! *(Visszahuhog)*

PÉTER Miért hívtad ide, Pampula?

FIÚ Nem hívtam. Esküszöm.

LILLA Ajasz! Ajasz!

FIÚ Hogy kerülsz ide, Lilla!?

LILLA Huhogtam az ablak alatt, és nem jött válasz. A toronyból Gerda visszajelzett, tőle tudom, hogy kijöttetek ide.

PÉTER Semmi keresnivalód nincs itt. Lilla.

FIÚ Nem féltél?

LILLA Csak attól, hogy elkerüljük egymást. Majdnem észrevettek, de befeküdtem az árokba, amíg elhaladtak.

PÉTER Menjünk innen.

LILLA Várj. *(A blúza alól kiemel egy nyakában lógó, álomszép táskarádiót, odaadja a Fiúnak)* Ezt neked hoztam!

PÉTER Táskarádió!

FIÚ Gyönyörű! Ez vadiúj!

LILLA Globetrotter. Világvevő. SW – ez a rövidhullám jele. Ezen a sávon kell keresni a Szabad Európát.

PÉTER Honnan szerezted?

LILLA Anyámtól kaptuk.

FIÚ *(nagyon meglepődik)* Anyádtól?

LILLA Igen, igen.

PÉTER *(tisztázni akarja)* Azt mondtad, meghalt, amikor még kicsik voltatok.

LILLA Nem halt meg. Kiszökött Amerikába, amikor még kicsik voltunk, ott él. Azt remélte, utánamegyünk mi is. Nem tarthatjuk vele a kapcsolatot. Számkra meghalt, azt mondja apám.

PÉTER Miért nem mentek utána, Lilla?

LILLA Apám nem akarja.

FIÚ És ha észreveszi, hogy elhoztad?

LILLA Nem veszi észre, az biztos. A padláson tartja. Nem használhatjuk, nehogy valaki meglássa nálunk, és kiderüljön, hogy rokonunk van Amerikában. Nekünk nem lehetnek nyugati rokonaink, azt mondja apám, amiért ő katonatiszt. Az anyám eltűnt a háborúban... ezt kell mondani.

FIÚ És ha megtudja?

LILLA Nem tudja meg, ne félj. Elő se vettük, amióta kaptuk! Vidd csak, a tiéd. Szükségünk van rá!

FIÚ Köszönöm, Gyöngybagoly, köszönöm.
PÉTER Menjünk, elég volt.
FIÚ Menjetek csak, én még maradok. Menj, Lilla, te is. Apostol majd elkísér.
LILLA Ajasz.
FIÚ Ajasz. Vigyázzatok.

Tizenegyedik jelenet

Álomkép. Fiú, Apa, Tunyogi. Az Apa három méter magas alak, hosszú (fehér) ballonkabátban. Hangját hangszórókon keresztül hallani. Nagy könyv van nála. A háttérben Tunyogi arca dereng, mozdulatlanul. Köd.

FIÚ Most már nem térhetek vissza.
APA Engedd, hogy az út vezessen.
FIÚ Ölni milyen?
APA Mindent elmondtam, hagyj magamra.
FIÚ Mesélj még.
APA Ha van bölcsességed, mi hiányzik még?
FIÚ És ez elég?
APA El kell hallgatnom a velem megtörtént dolgokat. Az általánosítást szívem legmélyéről megvetem. Irtózat fog el. A tapasztalat átadása a kétségbeesés formája, hiszen tudod. Ami végbement, az nem történik meg újra.
FIÚ Nem emlékszel semmire?
APA Csak magamra emlékszem. A fiúnak meg kell gyilkolnia az apját, hogy szabad legyen. Nincs más út. Én szelídséggel akartam meggyőzni a világot. Te menj tovább az úton, ne állj meg.
FIÚ Költözz belém.
APA Ne, ne kívánd. Egyszer elhívtak egy halottidézőhöz, a felesége jött értem. Halálos rettegésben élt mellette, nem bírja tovább, azt mondta, folyton tele van a lakás a megidézettekkel, van, hogy egy álló hely nincsen. Amikor beléptem, megkérdezte tőlem a férfi, melyik a kedvenc illatom. A levendula, mondtam, hogy próbára tegyem. Tessék, szólt akkor, várakozás nélkül, tessék. Sűrű levendulaillat töltötte be a szobát. Moccanni sem bírtam tőle. Csendben, rémültem imádkozni kezdtem. Azért esedeztem, hogy szólaljon meg a harang.
FIÚ Megszólalt?
APA Az első emléke mindenkinek a félelem.
FIÚ Meg akarok szabadulni tőle.
APA Van fogalmad arról, mekkora a férfi nemi szerve, mikor fél? (Csend) Válaszolj.
FIÚ Nem tudom.

APA Nincs! Egyszerűen eltűnik, semmivé lesz.
FIÚ Hol vagy? Ne hagyj magamra!

Tizenkettedik jelenet

Külső. Fiú, Péter, Bodri Gerda. Iskolaudvar nagyszünetben, gyerekzsivaj. Egy félreeső helyen együtt vannak a lázadók. Később jön Géczi, legvégül Lilla. Bodri Gerda szivarozik, maga sodorja meg, gyakorlott mozdulatokkal. Péter őt nézi, a Fiú Gerda dávidparittyáját mustrálgatja.

PÉTER *(énekel)* „Túl az Óperencián, túl a tengeren, Ott úszik egy Bodri Gerda félig meztelen...” A dohányt honnan szerzed?

GERDA Én szárítom, én vágom, barát. Van elég a határban. *(Meggyújtja)* Kóstold meg.

PÉTER *(megszívja, köhög)* Hányok!

GERDA *(röhög)* Mert nem jó a papír. A történelemkönyv elég jó volt, de az már elfogyott. A legjobb a bibliaalap. De az nincs, csak az apádnak. Pedig az a legjobb. Honnan szerzi apád a bibliát, barát?

FIÚ *(közben ujjaira tekerte a parittyát két szárát és forgatja. Gerdához)* így?

GERDA *(megnézi)* Nem, barát, nem. Fejbekölintod magad, barát. Vetőkrumplit szarsz, becsületszavamra.

PÉTER Vegyél bukósisakot hozzá, Pampula!

FIÚ *(iróniával)* Ha-ha-ha. Nagyon jó.

GERDA Pampula? *(Nagyon élvezi)* Jó, de milyen jó, barát. Pampula! Gratulálok.

FIÚ Fogd a szád, Apostol, mert rajtad próbálok ki!

GERDA Apostol? Ez is jó! De Pampula az jobb, barát.

PÉTER Add ide, megpróbálok én.

FIÚ Nem adom, nem neked való.

GERDA Ide figyelj, barát, nem értesz hozzá. Az egyik zsineget a mutatóujjra tekered, a másikat a mutatóujjaddal és a középsővel szorítod. Arra figyelj, hogy mikor engeded el. *(Odahajol a Fiúhoz, az meg köhögni kezd a füst miatt)* Mit köhögsz? Ne köhögj! Ez is köhög. Én szivarozok és ő köhög. Pampula ez? Hát mert nincs bibliám. Pedig az apádnak van. Biztos több is. Jól rátekered, nem szorosan, barát, hanem többször. Na, most mereszd a szemedet. *(Követ hajít vele, hallatszik a suhogás)*

FIÚ Mekkora követ tehetsz bele, Gerda?

GERDA Mekkora? Mint egy krumpli, barát. Avval egy ökröt is leterítek, lefogadom.

PÉTER *(kocogtatja a Fiú fejét)* Akkor viszont nem kell bukósisak, Pampula.

FIÚ Hagyj már, Apostol, inkább figyelj jól te is. Még hasznát veheted.

GERDA Sima legyen, arra vigyázz. Se él, se bütyök, mert arra repül, amerre akar.
Szétloccsan tőle a dinnye. Csak jön belőle a lé.
FIÚ Na mennyi?
GERDA Egy biblia.
Péter Arra ne is gondolj, mutuj!
FIÚ A törkés, az agancsnyelű.
PÉTER Nekem persze nem adtad, mert fegyverkezel.
GERDA Biblia.
FIÚ A korcsolyát.
GERDA *(feldühödik, mint akit át akarnak verni)* Korcsolyát? Most? Olyat kapsz,
barát, hogy kankurjázol!
FIÚ Te mondjad, hogy mit.
GERDA Biblia.
PÉTER Azt nem lehet, Gerda, apánktól nem lehet.
FIÚ Pénzt.
GERDA Bibliát.
PÉTER Add vissza neki, Pampula.
GERDA *(nyújtja érte a kezét)* Akkor...
FIÚ Jó, megkapod a bibliát.
PÉTER Megörültél, Pampula!
GERDA Jól van, barát, jól van, a tied. Jössz a bibliával. *(Odanyújtja a szívat)* Egy
slukkot, barát, hogy erősödj. *(A Fiú megszívja)* Na?
FIÚ *(köpköd)* Keserű.
GERDA Majd a bibliával édes lesz, barát, akkor lássalak. Annál nincs jobb.

Tizenharmadik jelenet

Külső. Iskolaudvar. Fiú, Péter, Gerda, Géczi, Lilla. Az előbbi jelenet alatt (a „Jó, megkapod a bibliát.” replikánál [javaslat]) megjelenik Géczi feje, amint utánuk leskelődik.

FIÚ *(örömmel nézegeti új szerzeményét)* Ide nézz, Apostol! *(A belügyesekre)* Most mi lépünk! Tegyük csak egy próbát. *(Kiló egy követ, éppen akkor lép ki a rejtkehelyéről Géczi, és telibe találja)*
GÉCZI *(jajgat)* Segítség! Gyilkos!
PÉTER Géczi!
GERDA Eltaláltad! Gratulálok!
GÉCZI Meg lesztek mondva. Meg lesztek mondva.
PÉTER *(odafut, segítségére akar lenni)* Nem akarta! Véletlen volt! Te is tudod, hogy nem akarta.
GÉCZI *(megérzi arcán a kiserkedi vért, ellöki Pétert)* Ezért most kapsz, papocska!

FIÚ (*farkasszemet néz vele*) Mit leskelődsz utánunk folyton, mi? Megérdemelted.
Nem bánom!

GÉCZI Semmi közöd hozzá!

FIÚ (*fojtott hangon, mindenre elszántan*) Tartsd a szád, gurgyalag! Jobban tennéd,
ha befognád a szád és lelépnél.

GÉCZI Gurgyalag?

GERDA Na! Gurgyalag! Végre! Vetőkrumplit szarok, barát, nem bírom.

PÉTER (*békítene, közéjük áll, semmi esélye, ellökik stb.*) Tűnés innen, tűnés innen...

FIÚ Örülj, hogy megúszod ennyivel. Besúgó!

GÉCZI Miazapád, te, miazapád! Temetőbogár! Börtönkáposzta! Szentmadár!

FIÚ (*teátrális fölényel*) Hát ez tisztára úgy beszél, mintha zavarnák. (*Csúfolni kezdi*) Szabad Európa Rádió! Szabad Európa Rádió! Szer-szar! Szir-szer-szar! Szar-ször...!

GERDA (*egyre jobban élvezi*) Szerszarok, barát, lefogadom!

GÉCZI (*Gerdának*) Megmondalak, te, megmondalak. Mehetsz vissza a javítóintézetbe, fegyenc!

FIÚ Na gyere, ha mersz, gyere! (*A csúfolkodást, hangzavart tetszés szerinti ideiglehet folytatni. Éktelen verekedés, a Fiúnak túl jól sikerül, de kap ő is rendesen*)

LILLA (*futva jön, fölrángatja a Fiút, átölelve tartja, hogy ne tudja folytatni, közben a testvéreire kiáll*) Menj innen! Menj innen, érted!? Tűnés haza!

GÉCZI (*megalázottan, sipító hangon kiáltozva elrohan*) Meg lesztek mondva! Meg lesztek mondva! (*Csend. A beállt nagy csendben rájönnek arra, hogy már régen vége van a szünetnek, komikus jelenet-vég*)

PÉTER (*rohan*) Történelem!

GERDA (*rohan*) Történelem? Ujujujuj! Nem hiányozhatok..., nem hiányozhatok...

Tizennegyedik jelenet

Külső, iskolaudvar. Fiú, Lilla. Lilla tisztogatja a Fiút, majd leülnek és úgy beszélgetnek.

FIÚ (*őszintén*) Menj órára, Lilla, nehogy baj legyen.

LILLA Elküldesz?

FIÚ Maradj.

LILLA Térj magadhoz, Pampula! Honnan szedted ezt a Szabad Európa Rádiót?

FIÚ Úgy beszélsz, mintha zavarnák. Mint a Globetrotter.

LILLA Csak az kell, hogy a rádió kiderüljön. (*Egy borítékot mutat, számonkérően*)
Te írtad ezt?

FIÚ Nem, nem dehogy.

LILLA (*kívülről idézi a levél tartalmát, egy kicsit át is adja magát a versnek*) „Az

vagy nekem, mint testnek a kenyér / S tavaszi zápor fűszere a földnek; /
Lelkem miattad örök harcban él.. Arcod varázsa csordultig betölt / s egy
pillantásodért is sorvadok; / Nincs más, nem is akarok több gyönyört, / Csak
amit tőled kaptam s még kapok... Nem?"

FIÚ (*int, hogy nem*)

LILLA Hát ki?

FIÚ Shakespeare.

LILLA És kinek írta?

FIÚ Hát neked, nem?

LILLA Gratulálok. És ő dobta a postaládánkba... az apámnak?

FIÚ (*megrémül*) Ő találta meg?

LILLA Üvöltözöl a toronyban, „Lilla, Lilla, égi trilla / Borulj reám, angyal-pilla...”

FIÚ Hallottátok?

LILLA Van fogalmad, meddig hallatszott el?

FIÚ (*határozottan*) Nem érdekel! Péter azt mondja, hamar meg fogsz halni.

LILLA Ez a bajod?

FIÚ Mutasd a karodat.

LILLA Hagyjál békén! Mit akarsz, te a karommal? Hülye vagy te?

FIÚ Mutasd.

LILLA (*felgyűri a blúza ujját: evőkanál nagyságú vörös foltok-sebhelyek éktelenkednek rajta*) Semmiség.

FIÚ Fáj?

LILLA Fáj. Jó fájás, szeretem.

FIÚ Ígérd meg, hogy nem... Hogy csinálod?

LILLA Próbáld meg! (*Rátapasztja a karjára az ajkait, és szívni kezdi a saját vérét*)
Ilyenkor jót tesz.

FIÚ (*utánozza a lányt*) Jön.

LILLA Na? Milyen?

FIÚ Sós. Jó. Tényleg jó. És a másé? Milyen lehet a másé?

LILLA (*gyanakodva*) Például kié?

FIÚ Az apámé. (*Fürkészsze néznek egymás szemébe*)

LILLA Szívjad még. És nyugodjál meg. Csak a méreg jön ki úgyis.

FIÚ A méreg?

LILLA. Ja. Van, aki vért izzad. És attól olyan béketűrő.

FIÚ Te mire gondolsz ilyenkor?

LILLA Mikor?

FIÚ Hát amikor átüt a vér a bőrön.

LILLA Semmire. Csak megnyugszom. Van egy helyem a padláson, oda szoktam
menni. Előveszem a fényképeket, anyám ruháit... Mikor az első vérgyöngyök
megjelennek a karomon, az olyan szép, tudod.

FIÚ Gyöngybagoly.

LILLA Ja. És az mind méreg, látszik. Ne járjon mindig az agyad.
FIÚ Az apád besúg...
LILLA Én nem az apám vagyok, ezt jegyezd meg! *(Csönd)*
FIÚ Segítened kell.
LILLA Az apám katonatiszt, tudod, ő azt mondja, nincsen választása.
FIÚ És neked?
LILLA *(indulatosan, de szeretettel)* Én választottam, te hülye. *(Szünet)* Amikor bejönnek a faluba, először mindig hozzánk jönnek. Nyomoznak valami után.
FIÚ Meg fogják mérgezni Góliátot.
LILLA Tudom, tudom, tudom. A jelek! A villanyégő a ház előtt, aztán Góliát...
FIÚ *(megrázva)* Lilla!
LILLA Ne haragudj. Beliczayról beszélnek és...
FIÚ És?
LILLA Apádról... Te, mi köze az apádnak Beliczayhoz?
FIÚ Ők mit mondanak?
LILLA Bemennek az utcai szobába, a testvérem ott buzgólkodik körülöttük.
Csorog a nyála. Én nem megyek be. Be ne tegyem a lábamat, azt mondta.
FIÚ Apád tudja...?
LILLA Mit?
FIÚ Hát hogy mi ketten...
LILLA *(hallani akarja)* Mi kelten?
FIÚ Hál hogy szeretlek.
LILLA *(diadalmasan)* Semmi köze hozzá. *(Évődve)* Mióta álnéven levelezel vele, gyanakszik, mi tagadás.
FIÚ Ki akarom hallgatni őket.
LILLA *(megijed)* Megbolondultál? *(Magához húzza a Fiú fejét)* Verd ki a fejedből! *(Csönd)* Jönnek, elmennek. *(Csönd)* Mit tehetnél? Mondd meg, mit lehetnél? *(Csönd)* És engem nem féltesz? Nem? Meg akarod tudni az igazságot ezzel az agyaddal. És akkor mi lesz? Igazság lesz? Gyere el... Majd szólok. A testvérem nehogy észrevegye. Elbujtatlak, ne félj.

Tizenötödik jelenet

Belső. Nappali-konyha. Apa, Anya, Tanító, Géczy, Géczy apja. A villanyégő fénye a ház előtt. Apa az asztalnál ül, és papírokat szortíroz, a lehetséges házkutatásra készül elő. A rádió, majdhogynem demonstratív, ki van takarva. Anya segít az osztályozásban.

ANYA Nem tud leszokni a naplórásról. Az hiányzik csak, hogy a kezükbe kerüljön.

APA Nagy kor ez! A teremtés óta a szavaknak nem volt ekkora hatása.

ANYA Szegény Góliát. A pincében kuksol, ugatni sem mer. A fiúk biztosan meg is tiltották neki.

TANÍTÓ *(beront, mintha üldözői elől menekülne, bevágja az ajtót maga mögött, reflexből ráveti magát a rádióra, hogy kikapcsolja, mire az elkezd hangosan szólni. Teljesen megzavarodik, végre sikerül elhallgattatnia. Suttogva, kétségbeesetten az Anyához, mint mindig)* Végem van, segítség! Mentsen meg, kérem!

ANYA De hát mi történt már megint tanító úr?

TANÍTÓ *(fölbátorodik)* Már megint – ez a helyes kifejezés. Ön mondta, asszonyom. Gratulálok. Ez felér egy beismerő vallomással. Rávilágított az összefüggésekre, ne felejtse szavát.

APA Beszéljen világosan, ember.

TANÍTÓ Nekem. Ezt. Jelentenem. Kell. Már nem tudom tartani a hátamat a becses családjukért. *(Tragikus, de öntetszelgő bejelentés)* Feladtam. Jöjjön, aminek jönnie kell. Idehívtam Géczit is, jöjjön a fiával, nincs más kiút. Pártatlan vagyok, de nem bírom tovább. A fiamat meg behívták a csapattesthez. Hát fiam nekem is van, nehogy azt gondolják. Isten nem vagyok, de azért fiam nekem is van! Azért mondom! Csapattest, nem vicc! Csapatösszevonások a határnál. *(A rádióra)* Éppen ön ne tudna róla! Erre fel meghal Beliczay! Ez mindennek a teteje. Nekem ezt jelentenem kell, végem van. A fia...

ANYA Persze, hiszen gondolhattam volna.

TANÍTÓ *(hüledezve)* Gondolhatta volna? Akkor miért nem gondolja? Van válasz? Még hogy gondolhatta volna! Itthon, meghitt rádiózás közben. *(Elérzékenyül)* Mária, asszonyom, segítsen rajtam... *(Üvölt)* Az egész iskola szabadeurópázik és rövidhullámozik. Azt kiáltozzák az udvaron, még a legkisebbek is, érti mit mondok? Ud-va-ron! Mindenki füle hallatára. Hogy Géczit a rövid hullámon sugároz. Megkérdezte, hogyan állítják elő a nitroglicerint.

ANYA A fiam.

TANÍTÓ Tudtam a választ! Gyanútlanul, hiszen ismernek, elmondtam. Erre ő: *(utánozza a Fiút)* Lássunk hozzá, tanító úr, és küldjünk Prágába nitroglicerint! Na bumm! Ez hiányzott! Rövidhullámon sugároz az egész iskola, mint Géczit. *(Ebben a pillanatban belép a megszeppent Géczit és Géczit apja, ugyanazzal a kiszámíthatatlan lendülettel támad, fölényesen utasít)* Géczit, kérem, vigyék ki vizsgálásra a fiút. Sürgösen. *(Hirtelen váltással könyörgőre fogja)* Vigyék ki vizsgálásra, hiszen tisztára úgy beszél... *(Nem meri kimondani)* Nehezen, érti...

GÉCZIT APJA De kérem, hogy merészel? Megmondom én, hogy ki beszélte ezt be magának, tanítócska. Hogy beszél, na hogy beszél?! Beszélj csak, fiam, hadd hallják, hogy beszélsz.

GÉCZIT Talpra magyar, hí a haza...

GÉCZIT APJA Ne ezt mondd, fiam! Ezt tisztára megzavarták! Meséld csak el, mi történt az iskolában. Ez mindannyiunkat érint.

GÉCZI Engem megvertek, meg lesznek mondva... Azt mondták: Szabad Európa Rádió...

TANÍTÓ Én csak arra bátorítottam felhívni a figyelmét, hogy a kedves fia hangszálai talán nem a megfelelő hullámhosszon sugár... rezegnek. Igen? És ezen ma már lehet segíteni. *(A rádión magyaráz, mintha órán volna, élvezettel)* Mert ugye vannak rövidebb és hosszabb hullámok. Valamint középhosszúak. *(Be mutatja: hangzavar az egyiken, katonai induló a másikon. Diadalmasan)* Én az utóbbiakat ajánlanám, ha meg nem sértem, a középhosszúakat. Tisztán rezegnek, tisztán. És most, ilyen válságos időkben, erre van szüksége a hazának. Létérdek, Géczy, ért engem? Vizsgálat, én csak ennyit mondok, vizsgálat, amilyen sürgősen csak lehet...! *(Az utolsó mondat alatt kihátrál. Rendesen meglép)*

GÉCZI APJA *(Apának)* Elvitetem, elvitetem.

APA Fenyeket?

GÉCZI Az igazságot mondom.

APA Nekik is?

GÉCZI APJA Kiknek, mi? Kiknek?

APA Hál a... vendégeknek.

GÉCZI APJA Majd lesz vendégeskedés itt is, efelől biztosítom...

ANYA *(nem bírja tovább hallgatni)* Hagyják abba! Hagyják abba!

GÉCZI APJA Alászolgája!

Tizenhatodik jelenet

Külső. Kert. Börcsök bácsi, Apa. Börcsök bácsi a kerítéshez lopakodik, ahol az Apa van éppen. Sunyi ember, mintha sokkal inkább meg akarna tudni valamit, semmint segíteni.

BÖRCSÖK BÁCSI Közelebb! Jöjjön közelebb!

APA Na, mi az, Börcsök bácsi?

BÖRCSÖK BÁCSI *(kezet nyújt, megfogja a pap kezét, és nem engedi el, úgy mondja, bele a képébe, ellenszenvesen)* Ebben a faluban már öltek papot, tiszteletes. Nem is olyan régen. Amikor még maga *(int a fejével)* olt volt...

APA Börtönben, Börcsök bácsi, börtönben, így hívják azt a helyet.

BÖRCSÖK BÁCSI Tudom, tudom, ne kiabáljon. Mit kiabál? Mondtam én, hogy nem úgy hívják?

APA Nem mondta.

BÖRCSÖK BÁCSI Na azért. Tudom én, hogy mit beszélek.

APA Azt mondta, öltek papot.

BÖRCSÖK BÁCSI Csendesebben. Nem a szószéken van. Három holttest feküdt a községháza előtt, másnap reggelig.

APA Három?

BÖRCSÖK BÁCSI A pap, a pap nagyfia és Beliczay gróf.

APA (*elképed*) Beliczay?!

BÖRCSÖK BÁCSI Na ugye, ugye... A cséplőgéptől jöttek be a faluba, ők voltak a küldöttség. Közölték velünk, hogy nem kapunk több terményt, hanem csak pénzt. Én is ott voltam. Azzal meg mit kezdjen a falu? Az állatokat el kellett tartani valahogy, kukorica meg gabona sehol... A pap fiát a pap szeme láttára megkínózták előbb, aztán elengedték őket, és egy lefüggönyözött terepjáróból lőttek rájuk.

APA Kik lőttek, Börcsök bácsi?

BÖRCSÖK BÁCSI Egyet mondok, ne ingerelje őket.

APA Kik lőttek, arról beszéljen.

BÖRCSÖK BÁCSI Kik, kik. Nem láthatta azt senki. Csak a kínzókat ismertük, idevalósiak voltak. Szétroncsolt arccal üvöltözött a fiú, mint a sakál. Az apja átölelte, és úgy vonszolta magával, sírva örült, hogy életben hagyták. Aztán beléjük lőttek, egymást átölelve haltak meg. A kínzók még aznap éjjel eltűntek a faluból. Sohasem láttuk őket.

APA És Beliczay?

BÖRCSÖK BÁCSI Az ember nem kérdez ilyet, tiszteletes.

APA Tudnom kell, mi történt Beliczayval, értse meg.

BÖRCSÖK BÁCSI Feltámadt közülök másnapra a gróf úr.

APA Mit beszél?

BÖRCSÖK BÁCSI Reggelre csak két holttest maradt, akkor vihették őket haza a hozzátartozók. A gróf urat csak megsebesítették, elvánszorgott az éj leple alatt. Két golyó fúródott a testébe, az egyik a vállába, a másik a combjába. Azóta sem beszélt. Nem is bántotta senki, csendesen dolgozott a mezőn. Magának sem beszélt?

APA Ha néma volt.

BÖRCSÖK BÁCSI Néma, néma... De arra csak van tippje, kik lőttek?

APA Az ember nem kérdez ilyet, Börcsök bácsi.

Tizenhetedik jelenet

Külső. Apa, Börcsök bácsi, Anya, Fiú, Péter. A Fiú átsiet a színen, észre sem veszi a beszélgetőket, majd kisvártatva Péterrel jön, izgatottan sietnek, szinte futnak.

FIÚ (*érzelmeik nélkül, tárgyilagosan*) Apostol, Góliátot megmérgezték!

PÉTER Nem lehet, nem lehet. Góliátot nem lehet megmérgezni! Senkitől el nem fogad semmit, csak tőlünk. Erre tanítottuk, mióta megvan. Rohanjunk Madaras doktorért.

FIÚ Késő. Ezt a fecskendőt találtam benne. (*Mutatja*)

PÉTER Hogy jutottak hozzá?

FIÚ Belóttek a pinceablakon, a rácsok között. *(Kimennek)*

APA Mennem kell, Börcsök bácsi, ne haragudjon.

BÖRCSÖK BÁCSI Ne siessen, miért siet? Valakinek csak hátrahagyhatta a gyilkos nevét, nem igaz? Hátha kisakkozzuk ketten. Nekem például az a tipem... Szegény kutya, pórul járt... *(Megjelenik a két fiú, zsákban viszik Góliátot)*

FIÚ A végére jártam. Mindent tudok.

PÉTER Minek jártál a végére, Pampula? Ugyan minek?

FIÚ Mócsingok! Még a halottaktól is félnek. Még mindig őrzik a sírt.

ANYA *(a küszöbről figyeli a fiúkat, kétségbeesve nekidől az ajtókeretnek)*

APA *(odasiet hozzá)* A fiúkat hamarabb küldje lefeküdni. Az íróasztalon mindent elrendeztem. Legyen óvatos.

ANYA Hallgatni fogok, mint a sír, amíg megjön.

APA A gyűrű. Vegye magához. *(Bejönnek a fiúk, megtorpannak, Börcsök bácsival együtt végignézik, mi történik. Az asszony nyújtja a kezét, a férfi „eljegyzí”; ennek megfelelő tempójú, szertartásos, de nem szentimentális jelenet-vég)*

Tizennyolcadik jelenet

Külső, temető, este. Ezredes, Őrnagy, két katona, Tunyogi. A hatalom emberei ülnek, háttal a sírnak. Ezredes kekszet rágcsál. Őrnagy egy térképet tanulmányoz, a katonák fegyvert tisztítanak. A háttérben, jobboldalt, velünk szemben, a síron túlról, „messziről” Tunyogit látjuk közeledni, de hosszú ideig mi magunk sem ismerhetjük fel. Merev, eszelős tekintettel néz előre, mond valamit, még nem halljuk. Feltámadás-travesztia.

EZREDES A fecskendő?

ŐRNAGY Nem lehetett visszaszerezni, Ezredes úr. Csak egészen rövid ideig hagyták magára a kutyát.

EZREDES Nem hagyunk nyomokat, megmondtam. És ha maradt még benne méreg? Rögtön öló. És az most a gyermekek kezébe került. Van elképzelése arról, mit tegyünk?

ŐRNAGY Csapjunk le rájuk.

EZREDES Az egész falut kiirtják, ha akarják. És mi sem vagyunk biztonságban. Remélem, tudja.

ŐRNAGY Felhatalmazásunk van a végső megoldásra, ezredes úr. Eljutottunk eddig a pontig.

EZREDES Úgy gondolja, őrnagy? Felelőssége teljes tudatában?

ŐRNAGY Én már abban sem vagyok biztos, hogy Beliczay volt a koporsóban.

HARMADIK KATONA *(észreveszi a közeledő Tunyogit, halálra rémülten üvöltözni kezd)* Állj! Segítség! Meneküljünk!

NEGYESEDIK KATONA *(szerteszét szórja a fegyvere alkatrészeit)* Ne mozdulj!
(Térdre veti magát) Mi atyánk, ki vagy a mennyekben...

TUNYOGI *(rikoltozó hangon, félelmetesen)* Levegőt, brigantik! Bűdös van! Milyen szag, milyen szag... *(Ettől kezdve nem áll le, mondja a magáét, a többiek kiállásai meg-megszakítják a szöveget, de a folyamatos monológ látszatát meg kell őrizni)*

ŐRNAGY *(előveszi a revolverét)* Lövök, ha még egy lépést tesz! Beliczay!

EZREDES *(elsóként tér magához, de azért félve követi Tunyogi minden mozdulatát; az Őrnagyhoz)* Volt parancs?

TUNYOGI Én láttam, a régi Isten mikor pusztult el. Gyermekek voltak még a régi Isten. Haza is vittem belőle egy darabkát, az arccsontjából, szíjat fűztem keresztül rajta, és a tükkörré akasztottam. *(Előveszi, a nyakába van akasztva)*

ŐRNAGY Ne mozduljon!

EZREDES Vegye el tőle, baka!

HARMADIK KATONA Kegyelem, ezredes úr!

NEGYESEDIK KATONA *(megindul felé)*

TUNYOGI Levegőt!

NEGYESEDIK KATONA *(megtorpan, hevesen lélegezni kezd)* Igenis!

TUNYOGI Megvagdosták a húsát, sőt dörzsöltek bele, körme alá gombostűket szúrtak. Ott állt a régi Isten anyja is. Ha elájult, föllocsolták az istenanyát, vártak, amíg magához tér, majd folytatták...

EZREDES *(eszmél, felismeri a helyzetet, visszanyeri tartását)* Megbilincselni. *(Keksz)*

ŐRNAGY Értettem! Bilincs! *(A katonák megállnak jobb és bal oldalán, és magukhoz bilincselik)*

TUNYOGI Hallom? Nem hallom! Ott állt a régi Isten anyja is, ha elájult, föllocsolták az istenanyát, vártak, amíg magához tér, majd folytatták...

EZREDES Neve?

ŐRNAGY A nevét mondja! A nevét... *(Rázza, hogy térjen észhez)*

EZREDES Részeg?

ŐRNAGY *(megszagolja)* Jelentem, nem!

TUNYOGI Vékony hangon ordított a régi Isten, mintha énekre nyílt volna meg az ő ajka, és fennszóval szólítá az ő anyját, mire az anya elesék, mint egy holt, föllocsolták, folytatták, elesék...

EZREDES Ki ez a szerzet, Őrnagy? Van adatunk róla?

ŐRNAGY Nincs!

EZREDES Gondolkozzon! Nézzon utána!

TUNYOGI Mit tehettem volna? Semmit nem tehettem! Szóltak, locsolnám fel, ne hátráltassam a munkájukat, sok a tennivalójuk még. Hát fellocsoltam. Az ember ingyen igen ritkán tesz valamit, ha pedig ingyen tesz valamit, legalább azt akarja, ne legyen abból kellemetlensége. Ez ugye, érthető, nem...?

EZREDES Elvezetni!

ŐRNAGY Elvezetni!

TUNYOGI Mit nem lehet ezen érteni? Amikor olyan világos. Ott feküdt a porban, mintha arra várna, hogy valaki összegyűjtse. Golyóval szegezték földhöz a mellkasát...

EZREDES Megállni.

TUNYOGI Máriának hívták az anyját, Máriának. Senki nem merté magához venni a testét és eltemetni.

EZREDES *(Tunyogi fülébe kiáltva)* Ki lőtt, azt tudja?

TUNYOGI Kereszthuzat! Kiteszem a lelkemet. Nem tud kitakarodni innen a bűz. Savanyú a fejem. Hallom? Nem hallom. Levegőt...

EZREDES Elvezetni! Őrnagy!

ŐRNAGY Parancs!

EZREDES Készüljenek! Indulunk!

Tizenkilencedik jelenet

Belső. Anya, Lilla. Az ajtóban megjelenik Lilla, egy nagy csokor virág van nála és egy könyvszerű tárgy. Sokáig nem tud megszólalni.

ANYA Tessék. Gyere csak.

LILLA Csókolom. Vagyis jó napot.

ANYA Szervusz... Jó napot... Szervusz.

LILLA Nem zavarom?

ANYA Hát... Nem.

LILLA Ilyen... virág... Tessék.

ANYA Nem... Nem, nem. Köszönöm... igazán...

LILLA Egyedül van.

ANYA Egyedül... A fiúk valahol itt vannak... neki is itt kell lennie.

LILLA Nem miattuk jöttem... nem miatta...

ANYA Nem?

LILLA Nem. Arra gondoltam, nagyon egyedül lehet... Leülhetek?

ANYA Persze... hogyan... Ül csak le...

LILLA Fél tőlem? Ne féljen...

ANYA Hogy félek-e? Tőled? Nem félek.

LILLA Segíthetnék valamit...? Bármit...

ANYA Maradj csak. Leülök én is.

LILLA Magammal hoztam a családi fényképalbumot. Szeretném, ha megnézné. Megtaláltam a padláson, egy ládában. Apám rejthette el. Nézze csak, ez lehet az anyám.

ANYA Inkább a nővéred.

LILLA Nem, dehogy, nincs nővérem. Meg se ismerném, ha találkoznék vele.
 ANYA Hol él?
 LILLA Valahol messze, nem tudom. Amerika, vagy ilyesmi. Nem volt szabad beszélni róla sohasem, a családban. Annának hívják. Anna. Apám szerint elment tőlünk. Látja, hasonlít magára...
 ANYA Hasonlít? Rám? *(Nevet, mintha bókolnának neki)*
 LILLA Ugyanolyan fajta, nem tud megöregedni. Mint maga.
 ANYA Miért ment el, nem tudod?
 LILLA Állandóan félt valamitől. Nem bírta, azt hiszem. Apámat néha csak úgy behívják, bizonytalan időre. Napokig nincs róla hír. Aztán amikor hazajön, sokáig nem szól senkihez. Ezt a ruháját is megtaláltam a padláson, amit a fényképen visel. Szép, igaz? Nemsokára nekem is jó lesz.
 ANYA Csak még a frizurád nem illik hozzá. *(Feláll kibontja Lilla haját)* Lássuk csak... Fogd ezt a tükröt... Vágnom kell belőle egy keveset.
 LILLA Vágjon csak, amennyit kell... Nem sajnálom... Magára bízom... *(Hosszú szünet)* Mondhatok valamit?
 ANYA Hát persze, mondjad csak.
 LILLA Utálom ezt a szót, maga.
 ANYA Utálod? Miért?
 LILLA Olyan félelmetes... Több benne a félelem, mint a szeretet. Amikor egyszer állatkertben voltunk az öcsémmel, az óriáskígyó éppen akkor ébredezett, amikor odaértünk a ketrece elé. Az öcsém nagyon megijedt, és rákiáltott: Maga csak ne izegjen-mozogjon! Maga csak maradjon magának! Meg lesz mondva! *(Nevetnek, egyre jobban belejönnek, eljátsszák a jelenetet, mint két gyermek)*
 ANYA *(lecsendesedve)* Lehet, hogy igazad van... Hát akkor ne használd.
 LILLA Megengeded, Mária?
 ANYA Meg, Anna.
 LILLA Lilla.
 ANYA Lilla, hát persze. *(A frizurára)* Na, milyen?
 LILLA Tökéletes. Köszönöm, Mária. Nincs maga.
 ANYA Nincs maga.
 LILLA Győztünk. *(Sötét)*

Huszdik jelenet

Belső. Őrnagy, Anya, két géppisztolyos baka. Az Őrnagy butus, nagyokat nevet saját viccein, ebből tudjuk meg, hogy viccek, hamar feldühödik és lecsillapodik. Az Anya széken ül, az egyik legény papírkötegeket visz az Őrnagyhoz, aki akkurátusan átnézi őket. A másik az asszony mögött áll. Az Őrnagy sétál, s szétszórja a papírokat, szóra akarja bírni az asszonyt. Nem monologizál. Az asszonyon láthatni-érezhetni, mekkora

feszültség van benne. A házkutatást végző hármas jól láthatóan egy begyakorolt forgatókönyv szerint jár el, mintegy megszűnnek erre az időre a függelmi viszonyok.

ÖRNAGY Feljegyzések, levelek, fecnik. Férje nagy tisztelettel viseltetik az utókor iránt. És mit ad Isten? Az utókor mi vagyunk. *(Harsányan nevet)* Ki lőtt? Ki? A férje nem mondta? Hallgatunk. *(A katonák az Őrnagy intésére asztalt visznek az asszony elé, hirtelen mozdulattal lecsapják)* Faragatlanok! Ilyenek, látja?! Csapkodnak. Istenem, milyenek is tudnak lenni ezek! *(Hirtelen mozdulattal fölemeli az asszony jobb karját, mintha kezet akarna csókolni, majd tollat nyom a markába)* Nos. Akkor írni fogunk. Táruljon a szív, nem igaz? Mert a szívből származnak a gonosz gondolatok – ezt a kedves férjtől tudjuk. Akit hosszú évek óta nagyra becsülünk. Egyre-másra buknak el a forradalmak a közelében! De ő kitart! Igazi férfi. 56, 68 – a páros számokkal valahogy nincs szerencséje. A viláért se akarok én tippet adni... *(Egészen közelről az arcába néz)* Írunk. Az igazságot. És az felszabadít. *(Farkasszemet néznek, az asszony inti, hogy nem)* Mégsem tárul az a gonoszka szív...! Pedig nemcsak származnak, el is származnak, hipp-hopp, egyszer csak a szív rejtett szándékát zengi a rádió. Veszély! Veszély! Hiszen ha írna, asszonyom, akkor máris hazajönne a férje. Elszólította őt az úr! *(Az asszony felkapja a fejét)* Igen, igen. Az ezredes úr... *(Élvezi)* Ez a hivatalos álláspont. A többi nem rajtunk áll. Legfennebb magán bukik, asszonyom. Ki lőtt? Tudja? Nem tudja? Elhisszük. Tudja mit? Ne is írjon semmit a gyilkosról! Írjon inkább a halotról. Ha az könnyebb. Remek! Megint a férjére gondolt, ezt vártam magától. Én meg Beliczayra gondoltam, ugye nem veszi rossz néven. Látja, látja... Kezdje, mondjuk, így: megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket. Jó kis mottó. Ilyen egyszerű. Na és mi az igazság? Nincs férj és nincs Beliczay. Beliczay nem is lesz, a hitvitát tiltja a szabályzat. Nincs és pász. A feltámadás nem az én hivatali kötelességem, nemdebár. Na és a férj? Jövőbe látók azért nem vagyunk. *(Elveszíti a türelmét, megáll az asszony mögött és onnan kérdez)* Ki lőtt? Ki lőtt? Ki lőtt? *(Egyetlen rúgással fölrúgja az asztalt az asszony előtt, nagy robaj, csörömpölés. Hirtelen sötét)*

Huszonegyedik jelenet

Külső. Fiú, Lilla. A Fiú a kerítésnek lapulva várja a terepjárót, cselekvésre szánta el magát. Nála van a dávidparittyá, az agancsnyelű tőr, a messzelátó, a fecskendő a gyorsan ölő méreggel. Állig felfegyverzett. Éjszaka.

LILLA *(huhog, az egyezményes jel szerint)*

FIÚ *(fölkapja a fejét és visszajelez)*

LILLA *(megjelenik, jön a Fiú felé és anélkül, hogy bármit mondana, kigombolja a*

blúzát és leveti. Karjai majdnem a válláig be vannak fáslizva, az ujjatlan trikó és a géz között csak gömbölyű vállalai láthatók)
FIÚ *(kétségbeesett szeretettel átöleli a lányt; most először látjuk őket így)* Hogy merték?
LILLA Vagy ti, vagy mi, azt mondta apám, valakiknek el kell mennie innen, végleg.
FIÚ Végleg? Mi az, hogy végleg?
LILLA Elvitet, azt mondta. S ha nem tudja elintézni, akkor kéri az áthelyezését.
Aztán a testvéremmel együtt befáslizták a karomat. Nem megyek sehova! Nem megyek! Menjenek, amerre a szemük lát!
FIÚ Csendesebben, Gyöngybagoly. *(Ismét elszánt, nagyon felnőtt)* Velük kell maradnod.
LILLA Nem megyek sehova.
FIÚ Nem ti költöztök, Lilla.
LILLA *(megérti)* Nem, nem, nem.
FIÚ És most menj. Dolgom van. Bármikor visszaérkezhetnek.
LILLA *(odanyújtja a Fiúnak a két kezét, az megfogja, egymás szemébe néznek hosszan, a lány hátrálni kezd. A Fiúnak a kezében marad a két gézvég, a lány hátrál, egyre távolabbra kerül, egyre hosszabb a két fehér vászoncsík)* Ne engedd el. Ne engedd el. Ne engedd el... *(Eltűnik jobboldalt, pillanatra megfeszül a géz, a Fiú elengedi, lassan kihúzza őket)*

Huszonkettedik jelenet

Belső. Szűk tér. Apa, Ezredes, két baka. Lehet a terepjáró belseje. Halljuk a motor zúgását, fények villannak be, folyik Apa kihallgatása. Két izzó cigarettavég.

EZREDES A régi Isten. Kicsoda a régi Isten? *(Papírlapról olvassa)* „Láttam, a régi Isten mikor pusztult el...”
APA Tunyogi emlékei.
EZREDES Emlékek?! Beliczay? Vagy az elődje és a fia? Kire emlékezik Tunyogi?
APA Tunyogitól kérdezzék, ne tőlem.
EZREDES Ki lőtte le őket? *(Nincs válasz)* Ön semmitől sem fél, tiszteletes?
APA Téved. Személyes szabadságom elvesztésétől, legfőképpen ettől rettegek.
EZREDES Akkor hát? Egy szavamba kerül és máris szabad. Megnyílnak ön előtt a szabadság kapui.
APA Ne fáradjon. Ön félreértett engem. Személyes szabadságom felett ön nem rendelkezik.
EZREDES Amennyiben beéri belső szabadságával... Nem kezdünk hitvitát! Ki lőtt?
APA Ezt önnek jobban kell tudnia. Az önök embere...
EZREDES Embere? Egy? Több?

APA (*iróniával*) A kezdeti nehézségek. A kollektivizálás heve. Elkövetődtek hibák...

EZREDES A falu mit tud, arról beszéljen. És ne ironizáljon itt papocská a rendszerrel, ha kérhetem. Ön szokta könnyíteni a lélek terhét, vagy nem?

APA Nem látták, nem láthatták. Ezt mondják.

EZREDES Nem láthatták? Kitől tudja?

APA Beszélük. Egy lefüggönyözött terepjárót emlegetnek.

EZREDES És Beliczay?

APA Ön hisz a feltámadásban, Ezredes úr? Katonákkal őrizteti a sírját.

EZREDES Mellébeszél. Állandóan mellébeszél. Talán vigyük a szószékre? Ott mintha világosabban fogalmazott volna. Mit tud? Semmit, persze. Miközben a maga szerény és nagyon veszélyes eszközeivel tudtára adja az egész falunak, hogy Beliczay élettörténetében olyan titok lappang, amelyet ha megismerünk, felszabadulnak általa. És megismeritek az igazságot, és az igazság szabadokká tesz titeket. Nem vagytok szabadok ugyebár, amíg ki nem derítitek, mi történt: jól értettem, nemde? Ne válaszoljon! Tisztában van azzal, hogy a gyászbeszédével bujtogatta a gyülekezetet? Hogy lázított? Egy egész falut! Izgatás: 25 év, teljes vagyonek Kobzás. Tudja, mit jelent, volt része benne. Megbolondult? Nos! Mi az igazság?!

APA A Pilátus kérdése, szó szerint. Ami után a feltámadás következett válaszul.

EZREDES De előtte halál volt, ha jól emlékszem!

APA Az már bekövetkezett, Ezredes úr!

EZREDES Csakhogy itt most nem lesz feltámadás. Nem lehet, efelől biztosíthatom!

APA A történelem ismeretében magam óvatosabb volnék, Ezredes.

EZREDES (*nehezen uralkodik magán*) Ön megfenyegetett engem, ha jól értem!

APA Csak a tények kötelező tiszteletére hívtam fel a figyelmét...

EZREDES Hallgasson! Mit képzelsz? Van fogalma, mit beszél? Tények! Mi az, hogy tény?! Beliczay tizenöt éves sebekkel a testében alászáll a poklokra, mire harmadnapon elhangzik az ellenséges rádióknak valamelyikén, hogy ki is rejtőzött a csukott terepjáróban. Szabad Európa? BBC? Hogy ki agitált, szervezkedett, netán kollektivizált ezen a vidéken... Verje ki a fejéből, hogy most mi vagyunk a maga kezében. Szörnyűség! Most, mikor az Elnök neve magát a függetlenséget jelenti Európának. Pilátus kérdése! Tények! (*Lecsendesedik*) Rendben van, tiszteletes. Akkor nem marad más hátra, mint egyezségre jutni. Ha elhangoznának a történetekkel valamilyen összefüggésben az Elnök neve.. Ha ebből netán politikai szenzáció kerekedne... Ért engem...? Az. Elnök nevére van szó! Nem szeretjük a politikai szenzációkat. Kiszállunk. (*Ebben a pillanatban hatalmas csattanás hallatszik, a Fiú betörte a terepjáró szélvédőjét. Mindhárman, az apát kivéve, gyakorlottan hasra vetik magukat. Vaktában lövöldöznek. Ezt a képet látjuk. Sötét*)

Huszonharmadik jelenet

Belső. A konyha-nappali, valamikor hajnalban. Anya, Fiu, Péter, Őrnagy, Első katona, Második katona. Később Apa, Tunyogi, Harmadik katona, Negyedik katona, Ezredes. Minden ugyanúgy van, mint a rúgás után. Anya a széken ül, falfehéren, mellette az Őrnagy, Fiu és Péter mellett egy-egy katona. Jól látható helyen, a Fiu előtt a bűnjelek: tör, dávidparittyá, kövek, fecskendő, a Globetrotter. Bejön a Harmadik katona Tunyogival, és a Negyedik katona, aki az Apát hozza. Megállnak ők is. Kis idő elteltével belép az Ezredes, kekszet rágcsál és egy döglött gyöngybaglyot hoz, lábánál fogva. Szemle, ráérős. A végén a bűnjelek mellé helyezi a madarat.

EZREDES Mögém! *(A hatósági emberek fősorakoznak, szemtől szemben a többiekkel)* Tízíg számolok. Egy..., kettő..., három..., négy..., öt..., hat..., hét...

TANÍTÓ *(feltépi az ajtót és beront, hozza magával a kölcsönkért nagy Brehm-kötetet)* Brehm! A Brehm... A nagy Brehm, Uraim... *(Belebotlik a Globetrotterbe, ügyetlenül hadonászik, mint aki meg sem akarja érinteni, és így véletlenül bekapcsolja. Sóbálvánnyá dermed)*

GROBETROTTER Itt a Szabad Európa Rádió a 21, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Híreket mondunk. Itt a Szabad Európa Rádió a 21, 31, 41 és 49 méteres rövidhullámon. Híreket mondunk. Itt a Szabad Európa Rádió... stb. *(Lassan megy le a fény, addig halljuk a bemondó hangját, de csak a megadott szöveget ismételteti. Csak a rádión marad fény. Sötét)*

VÉGE